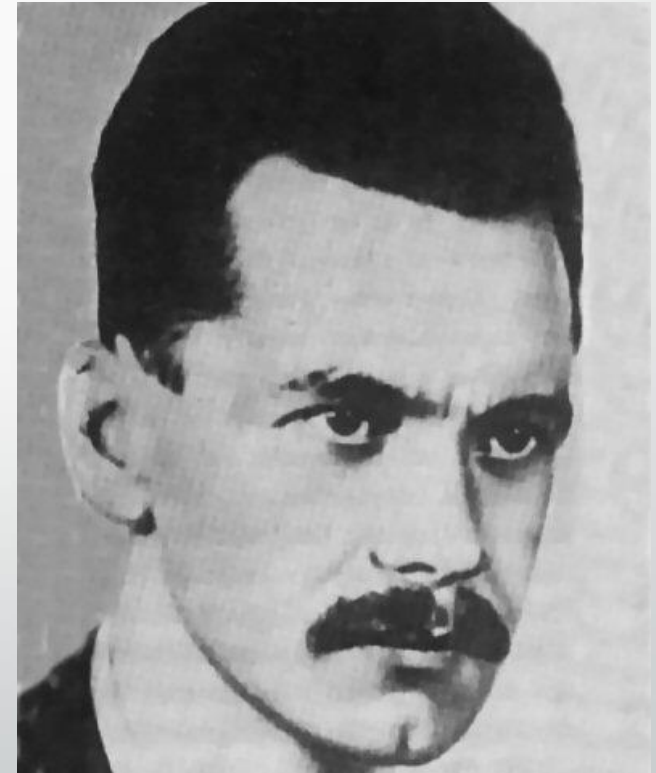

József Attila:
Mikor az **uccán** átment a
kedves

József Attila

Élete

- József Attila (1905-1937) 20. századi **költő, műfordító** volt, a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb alakja; születésnapja a magyar költészet napja is.
- **Április 11**-én született Budapesten. Apja József Áron szappanfőző munkás volt, anyja Pócze Borbála mosónő.
- Az apa elhagyta családját...

Élete

- Szegény proletársorban éltek, bár az édesanya minden munkát elvállalt, hogy biztosítsa a napi betevőt.
- Végül kénytelen volt a két kisebb gyermeket (Etus, Attila) **állami gondozás**ba adni. („Attila név nincs!”)
- Attila 14 éves volt, mikor anyja meghalt, ezután sógora, **Makai Ödön** (Jolán nővére férje) vette pártfogásába, taníttatta.

Élete

- 17 éves volt, mikor **első kötete** megjelent, a Nyugat folyóirat korábban is közölte verseit. (Juhász Gyula segítette)
- **Egyetemre** járt magyar-francia szakra, ez az időszak volt életének legboldogabb, legkiegyensúlyozottabb időszaka.
- **1925**: megjelent **Tiszta szívvel** című verse...

Tiszta szívvel

- A vers néhány sora miatt „eltanácsolták” az egyetemről.

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,
se bölcsöm, se szemfedőm,
se csókom, se szeretőm.

Harmadnapja nem eszek,
se sokat, se keveset.
Húsz esztendőm hatalom,
húsz esztendőm eladom.

Hogyha nem kell senkinek,
hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnek,
áldott földdel elfödnek
s halált hozó fű terem
gyönyörűszép szívemen.

1925. március

Élete

- Rövid ideig a **bécsi** egyetemen hallgatott előadásokat; a **pesti egyetemre** is járt.
- 1926-27-ben **Párizs**ban volt; tagja lett az anarchista-kommunista szövetségnek. 1930: belépett a **Kommunisták** Magyarországi **Pártjába**.
- Röpiratot írt a halálbüntetés ellen, szerkesztette a Valóság című folyóiratot.
- Élete vége felé a **Szép Szó folyóirat** egyik szerkesztője lett.

Élete

- **Kötetei:** A Szépség koldusa (1922), Nem én kiáltok (1924), Klárisok (1928), Külvárosi éj (1932), Nagyon fáj (1936) – egyik sem hozta meg a várt elismerést.
- 1937-ben jelent meg **Születésnapomra** című verse:

Lehettem volna oktató,
nem ily töltőtoll koptató
szegény
legény.

De nem lettem, mert Szegeden
eltanácsolt az egyetem
fura
ura.

Intelme gyorsan, nyersen ért
a „Nincsen apám” versemért,
a hont
kivont

szablyával óvta ellenem.
Ideidézi szellemem
hevét
s nevét:

„Ön, amíg szóból értek én,
nem lesz tanár e féltéken” -
gagyog
s ragyog.

Ha örül Horger Antal úr,
hogy költőnk nem nyelvtant tanul,
sekély
e kéj -

Én egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
taní-
tani!

Élete

- 1937 nyarán szanatóriumba került, majd november 4-én nénejei vették magukhoz szárszói panziójukba.
- 1937. december 3-án egy tehervonat alatt lelte halálát Balatonszárszón.
- Nem tudni biztosan, hogy tragikus baleset, vagy öngyilkosság történt-e.

A vers keletkezése

- A fiatal József Attila **legszebb szerelmes verse**. Érett, szép költemény, a gyöngédség mesterműve.
- Húszévesen írta (1925-ben), ekkor még gyanútlan örömmel éli át a szerelem élményét és ígétét.
- Verse tiszta fénnel ragyog, nem árnyékolja be se kétség, se csalódás, se kiábrándító tapasztalat.
- A versben a lírai én teljesen őszintén vállalja önmagát és érzéseit.

A vers keletkezése

- Először a Makói Friss Újságban jelent meg 1925. június 11-én.
- A személyes vagy írásos visszaemlékezésekből elég nehéz eldönteni, hogy több ekkortájt írott vers közül melyik kihez szólhat.
- A versben megénekelte kedves **három nő** is lehet:
- Ria – azaz Saitos Valéria (egy makói szépasszony)
- Gitta – azaz Gyenes Gitta (festőnő)
- Luca – azaz Wallesz Luca (szülei Wallesz Jenő, a liberális Újság pesti munkatársa és Gyenes Gitta)

József Attila: Mikor az **uccán** átment a kedves 175.oldal

Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.

Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.

Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.

Lebegve lépett – már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.

És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.

Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh, hogy aggódtam – elveszik tőlem!

De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irígy virágszált.

És ment a kedves, szépen, derüsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!

Figyelem!

- A vers egyes szavai **régies helyesírás** szerint íródtak, ma már nem így írjuk őket,
- pl. **uccán** – utcán, **irígy** – irigy.

Elemzés

- **A vers témája (tárgya)** teljesen hétköznapi esemény: egy lány átmegy az utcán. Annyira egyszerű, mindennapos, hogy igazából nem sok figyelmet szentelnénk a törtéetésnek.
- Ezt az egyetlen képet bontja ki, mintha lassított felvételt látnánk, a lírai én pedig szintén szemlélődő magatartást vesz fel.
- A vers 2. részében észreveszi mások figyelő tekintetét is, ezzel együtt jelentkezik egy új érzés is: a **féltékenység** érzése, amely a boldog, idilli hangulatot borongóssá változtatja.

Elemzés

- Egy szerető szempár tükrében varázs, muzsika a kedves minden mozdulata, amely derűt, harmóniát, szépséget, megbékélést hint szét környezetében is.
- A pillanatképet is villanásnyi képekre szedi szét a költő. Az idő múlását a mikor szó jelzi.
- **Mikor** az utcán átment (a vers címe és első sora megegyezik)
- **Mikor** a járdára lépett
- **Mikor** a válla picikét rándult

Elemzés

- A **szerelem kifejezése** a párhuzamosan szerkesztett jelzőkkel történik (gyöngéden, édes).
- A szemlélődő szerelmes úgy látja, hogy senki sem képes kivonni magát kedvese hatása alól, feltámad benne a **féltékenység**.
- A féltést az **irigy virágszál metafora** fejezi ki. Ez a kép **kettős jelentésű**: a virág a szerelem/szeretet jelképe, ám a hozzá kapcsolt **költői jelző** miatt ellentétes érzést fejez ki.
- Az emberi kapcsolatokban gyakori ez a kettősség, ritkán van jelen csupán a szerelem.

Elemzés

- 8 versszakból áll, két sorosak a versszakok.
- A vers az érzelmeket tekintve egyenes ívet ír le:
- -1-3.versszak: **fellobbanó öröm** érzése a kedves láttán
- -4-6.versszak: a **féltés** riadalma (aggodalom)
- -7-8.versszak: **harmónia** eluralkodása, megnyugvás önti el

Verstani elemzés

- **Költői jelzők:** édes, begyes, karcsú –a szépséget, lágyságot érzékeltetik.
- **Szóképek:** **metonímia:** karcsú szél hajlott utána hűsen (**metonímia = névcseré:** az egyik dolog, jelenség helyett a másikat nevezi meg, pl. alszik a város [= a város lakói])
- **Metafora:** irigy virágszál
- **Szinesztézia:** édes boka

A metonímiát névcserének is nevezzük, mert az egyik dolog, jelenség helyett a másikat nevezi meg: a tárgy helyett az anyagát, a személy helyett a tulajdonságát, térbeli, időbeli és okozati viszonyokat cserél fel: „nincs egy *vasam* sem” (a pénz neve helyett), „ment a *hűtlen* nehéz fejjel” (a hűtlen személy kiléte helyett), „*Európa* csendes” (Európa nemzetei), „a 20. század nagyot lendített a fejlődésen” (a század tudósai, szakemberei), „megjelent a *probléma*” (a problémás ember).

Elemzés

- A versben párhuzamosan van jelen a külső és belső tér:
- **Külső tér:** a látvány (a kedves átmegy az utcán)
- **Belső tér:** az érzelmek, amiket a látvány kelt

- A versben a sorok végén **páros rím**et találunk (képlete: a a b b), de néhány sorban **belső rím**et is felfedezhetünk (pl. ringattam / aggódtam).

Elemzés

- Megtalálható benne az **ütemhangsúlyos (magyaros) verselés** (felező 10-es sorokból áll: 5 + 5 szótag)
- de az **időmértékes verselés** is (a rövid és hosszú szótagok váltakozása verslábakat ad)
- Amikor mindkét verselési forma együtt, egymás mellett van jelen a versekben, ezt **szimultán verselésnek** nevezzük.

A műfajról

- A vers műfaja: **életkép**.
- **Életkép**: a leíró költészet egyik műfaja; olyan verses vagy prózai alkotás, amely **a mindennapi élet valamely jellemző helyzetét, eseményét vagy alakját** örökíti meg.

Összefoglalás

- Miről tanultunk ma?
- József Attila életének felidézése
- A vers megismerése
- A metonímia fogalma
- Az életkép fogalma

Házi feladat

- Memóriagyakorlat:
- tanuld meg a verset fejből, szépen elmondani!

Köszönöm a figyelmet! 😊

Készítette: Majlát Hermina